

TRUMP İÇİN İKİ KIZIL ELMA: İRAN VE “RADİKAL İSLAM”

Obama bölge ülkeleriyle ilişkilerini terörizmle mücadele çerçevesinde yeniden çizerken, bölgesel güç İran'ın da tarihî misyonu ölçüsünde söz söyleme hakkı olduğunu vurgulayarak nükleer anlaşmayı imzaladı. Obama aynı zamanda Irak ve Suriye'deki İran etkisine karşı ise harekete geçmeyi önemsemedi. Çünkü bölgedeki tek meselesini terörle mücadele olarak benimsedi. Trump ise yine merkezine terörle mücadeleyi alırken, İran yayılmacılığına dair bir tavır benimsemeyi seçmiş görünüyor.

Ragıp SOYLU

ABD medyasında her gün çıkan boy boy haberlere bakarsak ülkenin henüz görevine başlamamış yeni Başkanı Donald Trump, ülkenin dış politikasını baştan sona değiştirecek gibi görünüyor. Evet, New Yorklu iş adamının tahmin edilemez bir kişiliği, büyük bir egosu olduğu ve kendini ifade ederken tuhaf bir dil kullandığı doğru. Lakin dış politikada bir devrim olacağını söylemek için henüz çok erken.

Neden? Çünkü bir iki başlık dışında Trump'ın dış politika anlayışı ya da Ortadoğu anlayışı ABD'deki Irak Savaşı sonrasında oluşan eğilimlerin bir uzantısı. Trump ABD'de yaşanan kırılmanın bir parçası olarak ortaya çıktı.

Başkan Obama'nın uyguladığı pek çok politika da bu kırılma nedeniyle hayata geçirildi. Mesela Amerikan halkının büyük bir bölümü Irak Savaşı'ndan bu yana ABD'nin dünya jandarması olmasını istemiyor. ABD Başkanı Barack Obama'nın da ülkeyi Ortadoğu sahnesinden çekmesinin ardında bu ulusal tepki ve Pasifik'te yükselen yeni güç Çin'le ilgili endişeler bulunuyordu.

Kendi Sözlerinden Ortadoğu

Peki Trump tüm bunlar içerisinde nerede duruyor? Şu an için Trump'ın tam olarak nasıl bir Ortadoğu politikası uygulayacağını bilmiyoruz. Fakat elimizde Trump'ın dış politikayla ilgili yaptığı konuşmalarda verdiği önemli mesajlar var. Mesela 7 Aralık'ta Kuzey

Carolina'da halkla bir araya gelen Trump, dış politikası hakkında şunları söyledi:

*Silahlı kuvvetleri ancak ABD'nin hayati çıkarları söz konusu olduğunda kullanacağım. Savaşmama-
mız gereken yerlerde savaşım ordumuzu tüketmek istemiyorum. Haklarında hiçbir şey bilmediğimiz,
ilgilenmememiz gereken yabancı rejimleri yıkmak için
yarışmayı bırakacağız. Hedefimiz terörle mücadele ve
İŞİD olmalı.*

Trump'ın bu sözleri bağlamında Ortadoğu'daki ülkelerin iç politikalarından çok dış politikalarıyla ilgilenecek bir çizgide olduğunu söylemek mümkün. Tüm sinyaller yeni başkanın bölgesel istikrarı pekiştirmeyi hedefleyeceğini ve özellikle terörle mücadele konularını dış politikasının merkezine alacağını gösteriyor. Bölgeyi ilgilendiren belki de en dramatik değişikliklerden biri bu bağlamda Trump'ın savaşta olduğunu söylediği 'radikal İslam' başlığı altında nasıl bir strateji izleyeceğiyle ilgili olacak. Burada Trump'ın daha 'sekülerist' ve siyasal İslam karşıtı bir anlayışa sahip olduğunu görüyoruz. Bölgede en iyi anlaştığı ülkelerden biri Müslüman Kardeşler nefretinin olduğu Mısır ve lideri General Abdülfettah el-Sisi. Trump ve Sisi ikilisi seçimlerden önce New York'taki BM Genel Kurulu toplantıları sırasında bir araya geldiler. İkili-nin siyasal İslam'a bakışı ve laiklik anlayışı birbirine oldukça yakın. Trump İŞİD'e karşı vereceği mücadelede Ürdün ve İsrail'in, yani siyasal İslam'la sorunu olan ülkelerin de desteğini arıyor. Bu çerçevede Ulusal

Güvenlik Danışmanı olarak “radikal İslam’la savaşta” olduğunu söyleyen emekli general Michael Flynn’i seçmesi oldukça manidar.

Trump’ın Ortadoğu hakkında bugüne dek yaptığı en geniş konuşma geçen Nisan’daki Dış Politika başlıklı sunumuydu. Trump orada şöyle dedi:

İstikrarı desteklemek istiyoruz. Müdahale döngüsü sona ermeli. Ortadoğu’da 6 milyar dolar harcadık. Ve otoyollarımız dökülüyor. Ulus inşası işlerini bırakıyoruz. Terörle mücadelede Müslüman dünyasındaki ortaklarımızla çok yakından çalışacağız. Radikal İslam’ın yükselişiyle tehdide uğrayan her ülke ile çalışmalıyız. Fakat bu iki şeritli bir sokak olmak zorunda. Bize de iyi olmak zorundalar.

İran meselesi

Suriye’de Esad rejimiyle IŞİD’e karşı çalışma potansiyeli bulunan Trump’ın belki de Obama yönetiminden ayrıldığı en büyük nokta İran ve İsrail’le ilişkiler. İran’la imzalanan nükleer anlaşmanın tam bir felaket olduğunu belirten Trump, bu anlaşmayı yeniden müzakereye açacağını söylüyor. Trump’ın bu manada Savunma Bakanlığı’na aday göstermeyi planladığı emekli general James Mattis de İran karşıtı görüşleriyle bilinen bir isim. Keza yine Merkezi Haberalma Teşkilatı’na (CIA) atanacağı açıklanan Mike Pompeo’nun ilk yaptığı açıklamalardan biri İran anlaşmasını nasıl ortadan kaldıracığıyla ilgiliydi. Trump üstüne basa basa birkaç kere İran’ın kesinlikle nükleer silaha sahip olmasına izin vermeyeceğini belirtti. Bu açıdan Trump’ın İsrail’le de çok daha sıcak ve yapıcı bir ilişki kurmasını beklemek yanlış olmaz. Washington’daki pek çok yorumcu Benjamin Netanyahu’nun seçim gecesi mutluluktan uçtuğunu yazdı. Trump yönetiminin ilk hamlelerinden biri şu an Tel Aviv’de bulunan ABD Büyükelçiliği’ni Kudüs’e taşımak olacak. İsrail’e insan hakları karnesi dolayısıyla zor zamanlar yaşatan Obama yönetiminden sonra Trump’ın bu adımı oldukça çarpıcı. İran bu İsrail-ABD ittifakında tekrar belirleyici bir konu haline gelecek.

Geleneksel ve Yeni Müttefikler

Trump’ın konuşmalarında ön plana çıkardığı diğer bir tema ise Obama yönetiminin Ortadoğu’daki müttefiklerini yalnız bıraktığı ve liderlik edemediği

yönünde. Bu nedenle Körfez ülkeleri, Mısır, İsrail ve Ürdün’le ilişkilerin İran tehdidi bağlamında da yeniden dizayn edildiğini göreceğiz. Türkiye de bir NATO müttefiki olarak bu geçiş sürecinden pozitif bir şekilde faydalanacak. Lakin Türkiye’nin siyasal İslam’a olan müsamahakar bakışını Trump yönetimiyle müzakere etmesi gerekecek. Buradan Ortadoğu’da şiddet yanlısı olmayan İslami hareketleri destekleyecek bir Türkiye katkısı ya da 'modeli' de ortaya çıkabilir. Trump bunun dışında bölgede yeni bir müttefikle de çalışmaya başlayacak: Rusya. Her ne kadar bölge dışı bir aktör olarak gözüксе de özellikle Suriye özelinde Rusya artık burada. *New York Times* gazetesine göre Trump’ın dışişleri bakanı olarak Mitt Romney’i seçmemesinde bir etken Rusya oldu. Trump IŞİD’le mücadelede Rusya ile anlaşabileceğini düşünüyor. Exxon-Mobile CEO’su Rex Tillerson’ın Rusya lideri Putin’le arkadaş canlısı bir ilişkisi bulunması bu açıdan kritik bir öneme sahipti. Trump, eleştirilerin aksine Rusya’yla çalışacağını, eğer Moskova’nın mantıksız davrandığını görürse masayı terk edeceğini söylüyor.

Kırılmanın Devamı

Başta da söylediğimiz gibi Trump’ın Ortadoğu politikası ABD’deki genel eğilim doğrultusunda yeni bir meşreple devam ediyor. Obama bölge ülkeleriyle ilişkilerini terörizmle mücadele çerçevesinde yeniden çizerken, bölgesel güç İran’ın da tarihî misyonu ölçüsünde söz söyleme hakkı olduğunu vurgulayarak nükleer anlaşmayı imzaladı. Obama aynı zamanda Irak ve Suriye’deki İran etkisine karşı ise harekete geçmeyi önemsemedi. Çünkü bölgedeki tek meselesini terörle mücadele olarak benimsedi. Trump ise yine merkezine terörle mücadeleyi alırken, İran yayılcılığına dair bir tavır benimsemeyi seçmiş görünüyor. Bu açıdan ikilinin politikaları birbirlerinden dramatik bir şekilde farklı değil. Trump, Obama gibi Suriye ve Irak’taki rejimlere müdahale edip onları değiştirmek istemiyor. Fakat İran yayılcılığına taviz vermemeye de kararlı. Bu açıdan Rusya ve Mısır’la ilişkiler belirleyici olacak. Ve Trump’ın İran karşıtı politikaları Tahran’la yakından çalışan Rusya ve Mısır’la ilişkileri nasıl etkileyecek hep beraber göreceğiz. ○

Washington Muhabiri, Sabah Gazetesi